

Anonüümseks muudetud versioon

Tõlge

C-415/22 - 1

Kohtuasi C-415/22

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

20. juuni 2022

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Tribunal du travail francophone de Bruxelles (Brüsseli prantsuskeelne töökohus, Belgia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

9. juuni 2022

Kaebuse esitaja:

JD

Vastustaja:

Acerta – Caisse d'assurances sociales ASBL

Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (Inasti)

État belge

[...]
Eelotsusetaotluse
esitamise kuupäev:
9.6.2022

[...]

[...]
[...]

[...]
[...]
Teema:
füüsilisest isikust
ettevõtjate
sotsiaalkindlustusmaksed
[...]

[...]
[halduslikud märkused]

**Tribunal du travail francophone de
Bruxelles (Brüsseli prantsuskeelne töökohus, Belgia)**

11. koda

Kohtuotsus

KOHTUVAIDLUSES:

JD, [...]

kelle alaline elukoht on [...] TERVUREN,

kaebaja,

[...] [kohtumenetluses esindaja määramine];

VERSUS:

1/ ASBL ACERTA – Caisse d'Assurances Sociales pour travailleurs indépendants (füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustusasutus), [...]

mille registrijärgne asukoht on [...] BRÜSSEL,

vastustaja, kelle maksekäsule vaieldakse vastu,

[...] [kohtumenetluses esindaja määramine];

2/ Institut National d'Assurances Sociales pour Travailleurs Indépendants (riiklik füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustusamet) (edaspidi [...], „I.N.A.S.T.I.“), [...]

mille registrijärgne asukoht on [...] BRÜSSEL,

vastustaja,

[...] [kohtumenetluses esindaja määramine];

3/ ÉTAT BELGE (BELGIA RIIK), esindajad: Franck VANDENBROUCKE, asepeaminister ning sotsiaal- ja tervishoiuminister, [...] ja David CLARINVAL, väikese suurusega ettevõtjate, füüsilisest isikust ettevõtjate, keskmise suurusega ettevõtjate ja põllumajandus- ning institutsiooniliste reformide ja demokraatliku uuendamise minister [...] [kohtumenetluses esindaja määramine].

* * * *

[...] [tavapärase menetlusega seotud väljend]

Eelotsusetaotluse esitanud kohtu kantseleisse saabus 15. jaanuaril 2021 kaebus, mille kaebaja esindaja suunas automaatse maksustamise vastu, mida kohaldatakse kaebaja suhtes – 4. oktoobril 1940 sündinud ja 18. märtsil 2006 pensionile jäänud Euroopa ametnik (Ühendkuningriigi kodakondsusega) – alates 12. veebruarist 2007 Belgia füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustusskeemi raames, kuna ta on Belgias tegutsenud:

- alates veebruarist 2007 kuni juunini 2020 loodus- ja tehnikateaduste uurimis- ja arendustegevuse valdkonnas,
- alates märtsist 2016 kuni märtsini 2020 [ühingu nimi] a.s.b.l-i [...] juhatuse esimehena ja
- alates oktoobrist 2018 kuni oktoobrini 2020 [ühingu nimi] a.s.b.l-i [...] juhatajana.

[...]

[tavapärase menetlusega seotud väljend]

Kaebust põhjendatakse sisuliselt järgmiste väidetega:

“ ...

Euroopa Kohus kinnitas **10. mai 2017. aasta kohtuotsuses** (*Wenceslas de Lobkowicz versus Ministère des Finances et des Comptes publics*, C-690/15) [...] järgmist:

- 1) Euroopa Liidu ametnike ja teenistujate sotsiaalkindlustusskeem (SSUE) on sama laadi kui määruses nr 883/2004 nimetatud sotsiaalkindlustusskeemid, kuna see on **esmane, kohustuslik ja kõikehõlmav**, ning
- 2) seetõttu on Euroopa Liidu teenistujate suhtes kohaldatavad kohtuotsuses De Ruyter sõnastatud põhimõtted ja 3) **sellest tulenevalt on keelatud nõuda EL-i teenistujatelt sotsiaalmakse, mis on mõeldud liikmesriigi sotsiaalkindlustussüsteemi rahastamiseks ...**

Kuna kaebaja suhtes kohaldatakse KOHUSTUSLIKUS KORRAS ja ÜKSNES Euroopa Liidu sotsiaalkindlustus- ja ravikindlustusskeemi (SSEU), mis tagab talle täieliku sotsiaalkaitse, keelas ühe liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemi kohaldamise põhimõtte INASTI- I kaebajat „*sunniviisiliselt*“ kindlustada Belgia sotsiaalkindlustusskeemis, kus ta ei saa mitte mingeid hüvitisi, olenemata sellest, kas need on osamakselised või mitteosamakselised. **Ta tegi 13 aastat tagajärjetult makseid.**

Vastustaja väidab järgmist:

- Õiguslikust vaatepunktist: „korruga vanaduspensioni saamine ja kutsealase tegevusega tegelemine füüsilisest isikust ettevõtjana, millega kaasneb kuningliku määruse nr 38 kohaldamine, on lubatud tingimusel, et füüsilisest isikust ettevõtja kutsetegevuse tulu ei ületa teatavat ülemmäära ja seda kuni 31.12.2014. Alates 1. jaanuarist 2015 on 65-aastastel ja vanematel lubatud teenida piiramatul ulatusel lisatulu.

Kui otsustada, et Belgias füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsev pensionil olev Euroopa Liidu ametnik ei ole kohustatud tasuma sotsiaalkindlustusmaksleid, võib see rikkuda liidu ametnike ja [kõikide] teiste ametnike või füüsilisest isikust ettevõtjate või töötajate võrdset kohtlemist Belgias, sest ainult Euroopa Liidu ametnikud oleksid vabastatud füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustusmaksleidest.

Sotsiaalkindlustusmaksleid, mida maksavad pensionärid, kes jätkavad tegutsemist füüsilisest isikust ettevõtjana pärast pensioniikka jõudmist ja seega lisaks pensionäristaatusle, on solidaarsusmaksleid ...“

Faktilisest vaatepunktist ja teise võimalusena: võttes arvesse 28. detsembri 2020. aasta kirja [...], mille ta siis kätte sai, tuleb viieaastast aegumistähtaega arvesse võttes algselt nõutud summat 50 732,50 eurot vähendada 35 209,22 eurole.

Mõlemad kaasvastustajad märgivad põhiliselt, et protokoll (nr 7) Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide kohta (ELT C 326, 26.10.2012, lk 266–272) artikli 14 kohaselt kehtestab liidu seadusandja liidu ametnike ja muude teenistujate sotsiaalkindlustustagatiste kava.

Niisugune eesmärk on personalieeskirjadel, mis kehtestati nõukogu 18. detsembri 1961. aasta määrusega nr 31 (EMÜ), 11 (Euratom) (EÜT P 045, 14.6.1962, lk 1385) ja mida on sellest ajast saadik korduvalt muudetud (edaspidi „personalieeskirjad“).

Personalieeskirjade artikli 72 lõike 1 kohaselt saavad teenistuses olevad Euroopa ametnikud tervishoiuteenuseid EL-i ühises ravikindlustusskeemis (edaspidi „ühine ravikindlustusskeem“). Neil on sellele jätkuvalt õigus ka pärast ametiaja lõppemist, eriti kui nad on jäänud liidu teenistusse kuni pensionieani (personalieeskirjade artikli 72 lõige 2).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrusega (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta (ELT L 166, lk 1, 30.4.2004, lk 1–123) (edaspidi „määrus (EÜ) nr 883/2004“) tunnistati kehtetuks nõukogu 14. juuni 1971. aasta määrus (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes (EÜT L 149, 5.7.1971, lk 2) (edaspidi „määrus (EMÜ) nr 1408/71“).

Määruse (EÜ) nr 883/2004 artikli 11 lõike 1 alusel kohaldatakse määruse reguleerimisalasse kuuluvate isikute (eelkõige kõik Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikud) suhtes „üksnes ühe liikmesriigi õigusakte“, mis määratakse kindlaks kooskõlas kõnealuse määrusega. Kõnealune põhimõte, st ühe sotsiaalkindlustusskeemi kohaldamine, oli sätestatud juba määruse (EMÜ) nr 1408/71 artikli 13 lõikes 1.

Selle valdkonna kohtupraktika saab kokku võtta, viidates Euroopa Kohtu 26. oktoobri 2016. aasta otsusele *Rijksdienst voor Pensioenen vs. Willem Hoogstad* (C-269/15, EU:C:2016:802 [...]), millest tasub välja tuua järgmised punktid:

See kohtupraktika, mis kujundati välja määruse (EMÜ) nr 1408/71 (artikli 13 lõige 1) alusel, on ülekantav määrusele (EÜ) nr 883/2004 (artikli 11 lõige 1) (vt selle kohta nt Euroopa Kohtu 18. jaanuari 2018. aasta kohtuotsus *Jahin*, C-45/17, EU:C:2018:18) [...]. Euroopa Kohus rõhutas, et liidu ametnikud „ei kuulu [...] *ELTL* artikli 48 kohaldamisalasse, mis teeb nõukogule ülesandeks kehtestada kord, mis võimaldab töötajatel ületada sotsiaalkindlustuse valdkonnas kehtestatud riigisisestest normidest neile tuleneda võivad takistused, kusjuures nõukogu on selle ülesande määruse nr 1408/71 ja seejärel määruse nr 883/2004 vastuvõtmisega täitnud“ (vt selle kohta 3. oktoobri 2000. aasta kohtuotsus *Ferlini*, C-411/98, EU:C:2000:530, punktid 41 ja 42, ning 16. detsembri 2004. aasta kohtuotsus *My*, C-293/03, EU:C:2004:821, punktid 34–37; seda kinnitab kohtuotsus *de Lobkowicz*, punkt 35).

Sellest tuleneb, et nende suhtes ei kohaldata määrust (EÜ) nr 883/2004 ega eelkõige selle artikli 11 lõiget 1, mis käsitleb põhimõtet, et kohaldamisele kuuluvad ainult ühe liikmesriigi õigusaktid.

Seega tekib küsimus, kas niisugust põhimõtet saab **liidu** õigusnormide kohaselt analoogia põhjal siiski kohaldada Euroopa Liidu ametnike suhtes.

Nii märgib Euroopa Kohus kõigepealt, et „liidu ametnike õiguslik olukord [kuulub] neil sotsiaalkindlustuse valdkonnas lasuvate kohustuste osas liidu õiguse kohaldamisalasse, kuna neil on töösuhe liiduga“ (vt kohtuotsuse punkt 38).

Kaebaja puhul lõppes see töösuhe 2006. aastal, st enne seda, kui Belgia hakkas temalt 2007. aastal nõudma sotsiaalkindlustusmaksete tasumist.

Sellest järeldub, et ühe liikmesriigi õigusaktide kohaldamise põhimõtte rakendamine analoogia alusel on mõttekas ainult siis, kui isikul võib olla *töösuhe* liiduga ja talle ei kohaldata muud sotsiaalkindlustusskeemi kui see, mis tuleneb personalieeskirjade protokoll nr 7 artiklist 14.

Ent praeguses olukorras ei puuduta ega käsitle Belgia sotsiaalkindlustusskeemi (füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustusskeem) kohaldamine kaebaja töösuhet liiduga või üldisemalt „*kutsetegevusega tegelemist Euroopa Liidu*

institutsioonis“. Ja tõepoolest, aastatel 2007–2020 ei olnud kaebajal Euroopa Liiduga enam mingit töösuhet.

Käesoleval juhul tuleb seega analoogia alusel kohaldada määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punkti a, mis näeb ette, et kohaldada tuleb selle riigi õigusakte, kus töötatakse või tegutsetakse füüsilisest isikust ettevõtjana.

Käesoleval juhul tegutses kaebaja füüsilisest isikust ettevõtjana aastatel 2007–2020 Belgias.

Kaebaja esitas omalt poolt selle kohta „...komisjoni 16. septembril 2020. aastal välja antud tõendi järgmises sõnastuses:

„Ühine ravikindlustusskeem on kohustuslik, kehtib 24 tundi ööpäevas kogu maailmas (ükski riik ei ole välja jäetud) ning tagab sellega kindlustatud isikute, nende abikaasade ja laste ravikulude hüvitamise haigestumise, haiglaravi, raseduse ja sünnituse või õnnetuse korral Euroopa Liidu ametnike personalieeskirjade artiklis 72 määratud piirides ja tingimustel ning vastavalt ühise ravikindlustusskeemi suhtes kohaldatavatele eeskirjadele. Skeem tagab viivitamata kindlustuskaitse varasemate terviseprobleemide korral, nii haigla- kui ambulatoorse ravi puhul. Samuti hüvitab see hambaravikulud eespool nimetatud eeskirjades määratud piirides“...“, ja vastas vastustaja argumentidele põhjendatult eelkõige, et „...**10. mai 2017. aasta kohtuotsuses** (*Wenceslas de Lobkowicz vs. Ministère des Finances et des Comptes publics*, C-690/15) otsustas Euroopa Kohus järgmist:

„Liidu ametnike suhtes kehtib [...] liidu institutsioonide ühine sotsiaalkindlustusskeem, mille Euroopa Parlament ja nõukogu kinnitavad protokollis artikli 14 kohaselt määruste abil seadusandliku tavamenetluse kohaselt ja pärast konsulteerimist teiste institutsioonidega (punkt 36).

Kõnealune sotsiaalkindlustusskeem kehtestati personalieeskirjadega, mille Vjaotises „Ametnike töötasud ja sotsiaalkindlustushüvitised“ ja eelkõige selle jaotise 2. ja 3. jaos, mis käsitlevad sotsiaalkindlustust ja pensioneid, on ette nähtud liidu ametnikele kohaldatav kord (punkt 37).

Seega kuulub liidu ametnike õiguslik olukord neil sotsiaalkindlustuse valdkonnas lasuvate kohustuste osas liidu õiguse kohaldamisalasse, kuna neil on töösuhe liiduga (vt selle kohta kohtuotsus, 13.7.1983, Forcheri, 152/82, EU:C:1983:205, punkt 9) (punkt 38).

Liikmesriikide kohustus austada oma sotsiaalkindlustussüsteemi korraldamise pädevuse teostamisel liidu õigust – nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 34 – hõlmab seega norme, mis reguleerivad liidu ametniku töösuhet liiduga, see tähendab seda töösuhet puudutavaid protokollis ja personalieeskirjade sätteid (punkt 39).

Sellega seoses tuleb nentida, et – nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 72 – esiteks **on protokollil aluslepingutega võrreldes samaväärne õigusjõud** (arvamus 2/13 (liidu ühinemine EIÕKga), 18.12.2014, EU:C:2014:2454, punkt 161) (punkt 40).

Analoogselt protokollil artikliga 12, mis kehtestab ühtse maksustamise liidu ametnike suhtes, kes maksavad liidule maksu töö- ja muudelt tasudelt, mida liit neile maksab, ja näeb seega ette, et need summad on vabastatud riigisisestest maksudest, **tuleb selle protokollil artiklit 14**, mis annab liidu institutsioonidele pädevuse kinnitada nende ametnike sotsiaalkindlustusskeem, käsitada nii, et see võtab liikmesriikide pädevusest kohustuse tagada liidu ametnikele kindlustatus mõnes riigisiseses sotsiaalkindlustusskeemis ning neilt ametnikelt kohustuse panustada sellise skeemi rahastamisse (punkt 41).

Teiseks on **personalieeskirjadel**, mis kehtestati määrusega nr 259/68, kõik ELTL artiklis 288 sätestatud tunnused, ehk seda määrust kohaldatakse üldiselt ning see on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides. Sellest tuleneb, et **personalieeskirju tuleb järgida ka liikmesriikides** (vt selle kohta kohtuotsused, 20.10.1981, komisjon vs. Belgia, 137/80, EU:C:1981:237, punktid 7 ja 8; 7.5.1987, komisjon vs. Belgia, 186/85, EU:C:1987:208, punkt 21; 4.12.2003, Kristiansen, C-92/02, EU:C:2003:652, punkt 32, ja 4.2.2015, Melchior, C-647/13, EU:C:2015:54, punkt 22) (punkt 42).

...

Eeltoodust tulenevalt on ainult liit, mitte liikmesriigid, pädev kindlaks määrama liidu ametnikele kohaldatavad eeskirjad, mis puudutavad ametnike kohustusi sotsiaalkindlustuse valdkonnas (punkt 44).

Nimelt, nagu kohtujurist märkis oma ettepaneku punktis 76, **täidavad protokollil artikkel 14 ja liidu ametnike sotsiaalkindlustust käsitlevad personalieeskirjade sätted liidu ametnike jaoks määruse nr 1408/71 artikliga 13 ja määruse nr 883/2004 artikliga 11 analoogset ülesannet**, ning see ülesanne on keelata liidu ametnikele sellise kohustuse panemine, mis näeks ette kõnealuse valdkonna erinevatesse skeemidesse panustamist (punkt 45).

Sellised riigisiseseid õigusnormid [...], mis näevad ette, et liidu ametniku tulult tuleb maksta spetsiaalselt asjaomase liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemide rahastamiseks mõeldud sotsiaalmakseid ja -makse, ei arvesta seega liidu ainupädevusega, mis liidule on antud protokollil artikliga 14, ja personalieeskirjade asjakohaste sätetega, eelkõige sätetega, milles on kindlaks määratud liidu ametnike kohustuslikud sissemaksed sotsiaalkindlustusskeemi rahastamiseks (punkt 46).“

...

Mis puudutab Belgia riiki, siis otsustas Euroopa Kohus 26. oktoobri 2016. aasta kohtuotsuses samamoodi:

...

„Kollisiooninormide süsteemi täielikkuse tulemusena piiratakse kõigi liikmesriikide seadusandjate pädevust määrata nende asjassepuutuva siseriikliku õiguse ulatust ja kohaldamistingimusi seoses isikutega, kelle suhtes see õigus kehtib, ja seoses territooriumiga, kus tekivad siseriiklike sätete õiguslikud tagajärjed (10. juuli 1986. aasta kohtuotsus Luitjen, C-60/85, EU:C:1986:307, punkt 14; 5. novembri 2015. aasta kohtuotsus Somova, C-103/13, EU:C:2014:2334, punkt 54, ja 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus de Ruyter, C-623/13, EU:C:2015:123, punkt 35)“ (punkt 34).

„Alates ajast, kui nõukogu 25. juuni 1991. aasta määrusega (EMÜ) nr 2195/91, millega muudetakse määrust nr 1408/71 (EÜT 1991, L 206, lk 2), lisati artikli 13 lõikesse 2 punkt f, on põhimõte, et kohaldamisele kuuluvad ainult ühe liikmesriigi õigusaktid, kohaldatav ka töötajatele, kes on kutsetegevuse lõpetanud“ (punkt 38).

...

Nendel tingimustel tuleb märkida, et kaebaja liitmisel Belgia füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustusskeemiga puudub õiguslik alus.

Sel põhjusel tuleb kohustada vastustajaid tühistama kõnealuse liitmise tagasiulatuvalt.“

„Ravikulude hüvitamise praktilise juhendi“ [...] leheküljel 3 on täpsustatud: „kes saavad ühises ravikindlustusskeemis hüvitist?“. „kindlustatud isikud ... pensionärid ...“

Euroopa Liidu avaliku teenistuse personalieeskirjade artiklite kommentaarides ([Valérie GIACOBBO PEYRONNEL, Ezio PERILLO. Statut de la fonction publique de l'Union européenne : commentaire article par article. Bruxelles: Bruylant, 2017], lk 284) märgib Christophe VERDURE:

„... **Kindlustatud isiku mõiste.** Personalieeskirjade artiklis 72 on antud kindlustatud isiku mõistele lai tähendus. Nimelt on ametnik ühises ravikindlustusskeemis automaatselt kindlustatud. Tal on kõnealune kindlustuskaitse edasi **pärast pensionile minemist**, kui ta on jäänud Euroopa Liidu teenistusse **kuni pensioniea saabumiseni** ...“

Viidatud Euroopa kohtupraktika analüüsist nähtub, et sellist juhtumit nagu kaebaja puhul ei ole ilmselt veel arutatud.

Küsimusi ühe, kahe või kolme kaasvastustaja võimaliku süü kohta ja seega nende hüvitamiskohustuse kohta lisaks eespool taotletud hüvitamisele saab juhul, kui see on asjakohane, käsitleda üksnes siis, kui on saadud vastus eelotsuse küsimusele,

mis tuleb esitada – kaebaja ja kaasvastustajate ühisel ettepanekul – Euroopa Liidu Kohtule Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 267 esimese lõigu punkti a ja teise lõigu alusel [...]

ESITATUD PÕHJENDUSTEST LÄHTUDES

KOHUS

[...] [tavapärase menetlusega seotud väljend]

esitab Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 267 esimese lõigu punkti a ja teise lõigu alusel Euroopa Liidu Kohtule järgmise eelotsuseküsimuse:

Kas liidu õiguse põhimõttega, mille aluseks on ühe sotsiaalkindlustusskeemi kohaldamine tööaliste või pensionäridest töötajate või füüsilisest isikust ettevõtjate suhtes, on vastuolus, kui elukohaliikmesriik näeb ette, nagu käesoleval juhul, et Euroopa Komisjoni pensionile jäänud ametniku suhtes, kes tegutseb füüsilisest isikust ettevõtjana, tuleb kohaldada kõnealuse liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemi ja ta peab maksma sotsiaalkindlustusmaksid puhtalt „solidaarsuse“ eesmärgil, samal ajal kui selle pensionil oleva ametniku suhtes kohaldatakse liidu kohustuslikku sotsiaalkindlustusskeemi ja ta ei saa riiklikust skeemist, mida tema suhtes sunniviisiliselt kohaldatakse, mitte mingeid hüvesid, ei osamakseliste ega ka mitteosamakseliste hüvitistena?

Kohtusekretäril palutakse saata see küsimus koos poolte esitatud menetlusedokumentidega Euroopa Kohtu kohtusekretärile.

Menetlus peatatakse.

[...]

Tribunal du travail francophone de Bruxelles'i (Brüsseli prantsuskeelne töökohus, Belgia) 11. koja [...] [kohtukoosseis] otsus,

[...]

kuulutatud 9. juuni 2022. aasta avalikul kohtuistungil [...]